

בשנער

ידיעות קיבוץ הזורע - י"ח בשבט התשע"ט - 24.01.2019

על עצים ואנשים | עמוד 4
אילת ראטס בשיתוף רן סולומון וצוות הארכיון

להתראות נעורים, שלום אהבה | עמוד 8
אורי חץ

יצירה מקומית - ראיון עם דובי וייס | עמוד 10
אילת ראטס

ליום השואה הבינ"ל - אני הייתי שם | עמוד 12
משה כהן

משולחן העורכת

הם היו פה הרבה לפנינו. צמחו, פרחו ונתנו פרי, אבל לא בשבילנו. אלו הם "עצי השדה" המקיפים אותנו ביער ובצידי הדרכים. בניגוד לאחיהם בבר, עצי הנוי והפרי המטופחים של מדשאות וגינות הזורע ניטעו ברובם בעשורים הראשונים להקמת הקיבוץ, על-ידי קבוצה קטנה של "משוגעים לדבר". לרגל ט"ו בשבט, שציינו בתחילת השבוע, מובא בגיליון זה סיפורם של כמה מהעצים המיוחדים, מבין הרבים מספור, שניתן למצוא בקיבוצנו. סיפורי העצים שזורים בסיפורי האנשים שנטעו אותם ובכך השאירו את חותמם בנוף שלנו. תוכלו לקרוא על כך בכתבה "על עצים ואנשים" שהכנתי בעזרתם האדיבה של רן סולומון וצוות הארכיון. ובעוד בקיבוץ הזורע עוסקים המייסדים בנטיעות, בניה ועשייה מזה מספר שנים, באירופה רועמים התותחים. אלו הן שנות הארבעים של המאה ה-20. מאות מיליוני בני אדם על אדמת אירופה סובלים סבל רב, וגלגלי מכונת ההשמדה הנאצית מסתובבים במלוא כוחם. לקראת יום הזיכרון הבינ"ל לזכר קורבנות השואה, שיחול בעוד מספר ימים, תוכלו לקרוא בגיליון זה קטע מזיכרונותיו של משה כהן, שהיה ילד יהודי בבודפשט הפשיסטית של אותם הימים.

המדור לשיתוף הציבור מארח הפעם את אורי חץ, אשר נפרד מהנעורים אחרי שלוש שנים גדושות. אורי משתף אותנו בכנות ובאופטימיות באתגרים, בהצלחות וגם באכזבות.

עוד בגיליון הנוכחי המציין את ט"ו בשבט - במדור היצירה המקומית נפגוש את דובי וייס, היודע את העץ, אחד מחומרי הגלם שלו, לפני ולפנים. בראיון על אמנות ועל החיים, דובי משתף אותנו בתהליכי העבודה-יצירה הייחודיים שלו.

ארן ריילינגר כותב הפעם על חברו ועמיתו לעבודה, הכתב ובמאי הטלוויזיה איתן אורן ז"ל, שהלך לעולמו לפני כשבועיים. בצעירותו היה איתן חבר בגרעין 'עינת' של השומר הצעיר, בילה תקופה בהזרע ותמיד שמר בליבו פינה חמה לקיבוץ.

שביל ישראל, נתיב הנמשך מדרום ועד אילת לאורך כ-1,000 ק"מ של שביל מסומן, היה חלום שהתגשם עבור ארבעה חברים מהזרע, ביניהם ניר רענן. ניר, שבליסט מושבע, יוביל אתכם בבטחה לאורך קטע שביל אחר בכל פעם, ויחלוק אתכם רשמים וחוויות ממנו. אל דאגה, אין צורך לקום מהכורסא (או מהמסך) - תוכלו לקרוא הכל במדור החדש "שביליסטים - יומן מסע".

החל מגיליון זה, המדורים "יצירה מקומית" ו"העסק של כולנו" יופיעו לסירוגין מידי גיליון. נחזור אל "העסק של כולנו" בגיליון הבא.

לסיום, נשמח לצרף לשורותינו כותבים נוספים למדורים קבועים או מתחלפים וגם באופן חד-פעמי כמובן, במגוון תחומי עניין: טיולים, גינון, פוליטיקה וכל מה שמעניין. אנא שלחו חומר כתוב לפרסום, רעיונות, שירים וציטוטים מעוררי השראה לטובת הגיליונות הבאים של "בשער".

כתובת האימייל החדשה: bashaar.hazorea@gmail.com

קריאה מהנה ושבת שלום.

שלכם,
אילת

מערכת בשער

עורכת
אילת ראטס

עיצוב ועריכה גרפית
אנה אבריאל

טלפון
050-7450642

דוא"ל
bashaar.hazorea@gmail.com

השתתפו בגיליון זה

רן סולומון, צוות הארכיון, איריס רפאלי, מיכל טל, חקלאי הזרע, אורי חץ, דובי וייס, משה כהן, ארן ריילינגר, ניר רענן, בועז בש מרץ, אהוד דור, ספי מנור פלג, שבתאי פרידמן, דובי זמר, ברברה חזן, דני נהב ואילת ראטס

הגהה
מרים גרוס

תמונת שער
פריחת השקד. אילת ראטס

הפצה
יעל טיקטין, רינה רשקוב

תוכן עניינים

- 4 | על עצים ואנשים
/ אילת ראטס בשיתוף רן סולומון וצוות הארכיון
- 7 | עדכונים מהנעשה בקיבוץ
עדכוני תרבות / איריס רפאלי
מהנעשה בחינוך / מיכל טל
מבזקי חקלאות / אילת ראטס
- 8 | המדור לשיתוף הציבור
להתראות נעורים, שלום אהבה / אורי חץ
- 10 | יצירה מקומית - ראיון עם דובי וייס
/ אילת ראטס
- 12 | לקראת יום הזיכרון הבינלאומי לזכר קורבנות השואה
אני הייתי שם / משה כהן
- 14 | לזכרו של איתן אורן
/ ארן ריילינגר
- 15 | שביליסטים - יומן מסע
/ ניר רענן
- 16 | תרבות ופנאי
פינת התובנה / בועז בש מרץ'
טיפת מיתולוגיה / אהוד דור
בדיחת השבוע / ספי מנור פלג
קווים לדמות / שבתאי פרידמן
- 18 | לקראת שבת
פרשת השבועיים / דובי זמר
אחרי הכל שיר
סוף פסוק
- 19 | לוח מודעות
- 20 | שו"ת - ברברה חזן
/ דני נהב

על עצים ואנשים

הנוף המרשים של הזורע, על העצים הוותיקים שכמו תמיד היו פה, הם אנדרטה חיה לפועלם וחזונו של מייסדי ענף הנוי בקיבוץ. חלק מן העצים הם מקומיים ואופייניים לחורש הטבעי של ארצנו, בעוד שאחרים הם "נטע זר", יבוא מאזורים אחרים של העולם. לכבוד ט"ו בשבט יצאתי להתחקות אחר סיפורי אחדים מן העצים המיוחדים של הזורע והאנשים שנטעו אותם. בכתבה זו יסופר בכמה מן העצים ה"חוצניקים" - אלו שיובאו מרחבי העולם, והפכו ברבות השנים לחלק טבעי מהנוף שלנו / אילת ראטס בשיתוף רן סולומון וצוות הארכיון

פיקוס השדרות

בין המרפאה לגן המשחקים, רם ונישא, עולה מתוך הכיכר עץ גדול ומפואר - פיקוס השדרות. הפיקוס מטיל את צלו הקריר בימות הקיץ החמים, ומקדם בברכה את פני הנכנסים לקיבוץ בכל ימות השנה. אולי קשה לדמיין אבל הפיקוס הזה לא תמיד היה שם ולא תמיד היה לבד. הוא ניטע בשנות ה-40 כחלק משדירת פיקוסים שנשתלה לאורך כביש הכניסה הראשית לקיבוץ. בחורף 1950 הפיקוסים הצעירים ניזוקו מהכפור ורק הפיקוס הזה נשאר יחידי, כפי שסיפרה הילדה מרכס ז"ל, שהיתה עובדת הנוי הראשונה בקיבוץ:

"באפריל 1936 באתי לקיבוץ והכל היה פה ריק. לא היתה ציפור. לא היה פה עץ... רציתי לנטוע שדרה בדרך הראשית לאורך הכניסה לקיבוץ. נסעתי לעפולה ושם על-יד בית החולים לקחתי ענפים של פיקוס השדרות ועשיתי ייחורים. השרשתי אותם במשתלה שלי ואחר-כך שתלתי אותם... היה לנו הרבה אי-מזל עם העצים, כי בא חורף גשום מאד והפיקוסים שגדלו כבר עד גודל של 2-2.5 מ' - קיבלו גם עודף מים וגם מכת כפור". (מתוך ראיון שקיימה רוני כוכבי עם הילדה מרכס, 1994. באדיבות הארכיון)

פיקוס השדרות אמנם מזוהה מאד עם שדרות ארצנו, כפי שמעיד עליו שמו, אך מוצאו הרחק בדרום מזרח אסיה. בבית גידולו הטבעי שבהודו, סרילנקה, מלזיה

ואוסטרליה הוא מוכר בשמות שונים ביניהם "דפנה הודית" (Indian laurel) ו"בניאן סיני" (Chinese banyan). פיקוס שדרות ראשון הובא לארץ בתחילת המאה ה-20 ונשתל כעץ מטיל צל בתל-אביב (בשדרות רוטשילד למשל) ובמקומות רבים נוספים. הצרעות הסימביוטיות המאביקות את פגות (תפרחות) העץ הובאו ארצה רק בשנות ה-70, ומאז פיקוס השדרות הנטוע בארץ מניב פרי בשל ועסיסי הגורם למטרד כפול: הפירות מלכלכים את סביבתם ומותירים שכבת פירות נרקבים בצבעי סגול ושחור על הכבישים והמדרכות. בנוסף, הפרי הבשל מושך עטלפי פירות וחיות אחרות אשר מוסיפים לסביבת העץ לכלוך משלהם. הכוונות, כידוע, היו טובות...

אגדות רבות נקשרו בעצי הפיקוס (banyan trees), ואולי המפורסמת שבהן היא זו המספרת שסידהארתה גאוטמה, הנודע בתור הבודהא, הגיע להארה בזמן שתרגל מדיטציה תחת עץ פיקוס. חלקי העץ השונים משמשים ברפואה ההודית, הסינית, המלזית והיפנית ומי יודע, אולי חלק מהכח המרפא של הפיקוס שלנו מקרין על המרפאה הסמוכה...

ברוש הביצות

על הדשא הגדול במרכז הקיבוץ, בין מוזיאון וילפריד לחדר האוכל, עומד לו עץ גדול ומרשים הנשען על "מקל סבא" ושובה את תשומת ליבם של העוברים ושבים ובמיוחד את זו של הילדים (המזחים מיד

פוטנציאל הטיפוס והמשחק). זהו ברוש הביצות או בשמו המדעי "טכסודיום דו-טורי" (*Taxodium distichum*). בדומה לרבים מהעצים שניטעו כאן בהזורע אי אז בשנות ה-40 וה-50 של המאה הקודמת, גם ברוש הביצות הוא אורח מ"כוכב אחר". ארץ המקור שלו היא המישורים המוצפים ושטחי הביצות של דרום-מזרח ארה"ב ובעיקר פלורידה. זהו עץ מחטני שבאופן יוצא דופן לסדרת המחטניים, אשר ברובם הם ירוקי עד, ברוש הביצות הוא נשיר מותנה, ולכן קרוי בארץ המוצא שלו "ברוש קירח" (Bald)

הילדה מרכס. באדיבות הארכיון

פיקוס השדרות. צילום: אילת ראטס

זוהי הכוריזיה ההדורה (*Ceiba speciosa*), קרובת משפחה של עצי הבאובב, אשר פורחת בוורוד יפה במשך הקיץ ובחורף עומדת בשלכת. הפרי של הכוריזיה (שמבשיל בעונה זו) הוא הלקט דמוי אבוקדו ותוכנו מזכיר צמר-גפן או סיבי משי, ועל כן העץ קרוי באנגלית "עץ סיבי המשי" (*silk floss tree*). מקורו ביערות הטרופיים והסוב-טרופיים של דרום אמריקה שם

עזרא מאירהוף. באדיבות: הארכיון

ברוש הביצות. צילום: אילת ראטס

שימש את הילידים, בדומה לברוש הביצות, לבנית סירות קאנו, שזירת חבלים ועוד. הכוריזיה העומדת איתן ליד המוזיאון היא אחותה התאומה של כוריזיה נוספת הניצבת בכר הדשא שבכניסה לקיבוץ, בהמשכו של מגרש החניה - מול הרמפה של המוסך. שתי האחיות עמדו בעבר בסמיכות זו לזו, כאשר זו הניצבת כיום ליד המוזיאון עמדה אז במיקום בו עובר היום הכביש החדש, בצמוד לכיכר. מי נטע אותן ומתי - לא עלה בידי לגלות. הכוריזיות התאומות הופרדו לקראת סלילת הכביש בשנת 2014 והכוריזיה שלנו הועברה אחר כבוד, במבצע מיוחד, לביתה החדש.

גזע עצי הכוריזיה מאופיין בהתרחבות דמויות בקבוק בחלק התחתון שלו, שיכולה להגיע להיקף של שני מטרים. אגדה בוליביאנית מספרת שבראשית העולם, רוחות החושך אהבו להציק לבני האדם ולהפיל בהם חללים. הן גילו שארברה (*Araverá*), בתו היפה של צ'יף אורורוטי (*Ururuti*), אשר התחתנה עם מלך יונקי הדבש קוליברי (*Colibri*), הרתה ונושאת בקרבה בן. הרוחות פחדו שהבן שעתיד להיוולד יעניש אותן לכשיגדל, ועל כן החליטו להמית את ארברה. בעזרת כסא מכונף שנתן לה בעלה קוליברי, ברח ארברה מהכפר שלה, אבל

<<<

כוריזיה עוברת בית. צילום: רן סולומון

כוריזיה הדורה בשלכת צילום: אילת ראטס

האינדיאנים השתמשו בגזעי ברוש הביצות כחומר בניה למגוון שימושים, בין השאר לבניית סירות קאנו עמידות וחזקות. ובחזרה לקיבוץ הזורע... ברושי ביצות רבים נשתלו לאחר השלג המפורסם של שנת 1950 אשר הפיל "חללים" בקרב הפיקוסים. שניים מאותם ברושים ניטעו על הדשא הגדול ושדירה נוספת התחילה בחדר האוכל ונמשכה עד שעה הקיבוץ. מי שהכניס לחיינו את ברוש הביצות הוא עזרא מאירהוף, אבי הגינון של קיבוץ הזורע, אשר ריכז את ענף הנוי במשך 28 שנים, מ-1942 ועד 1970. לפני כשלוש שנים, רן סולומון - רכז הנוי, הוסיף לעץ את עמוד התמך הנוכחי שלו על-מנת לסייע לענף בעל הצימוח האופקי לשאת את משקל המטפסים והמתנדנדים עליו. הענף צפוי להמשיך ולהתארך לכיוון הקרקע ולבסוף להשריש לתוכה ולקבל ממנה תמיכה. וכשזה יקרה ניתן יהיה להסיר את העמוד.

יער ברוש הביצות הגדול בעולם נמצא באגם קדו (*Caddo*) שהוא למעשה ביצה גדולה המשתרעת על שטח של כ-100 קמ"ר, וממוקמת על קו הגבול שבין טקסס ולואיזיאנה. באזור זה חיו בעבר אינדיאנים משבט הקדו. על-פי אגדה קדומה, שני אוהבים צעירים החליטו לחיות יחדיו ולעזוב את השבט. הם חיו באושר לאורך גדת האגם, טיילו לחופו ונהנו מיופיו עד אשר חלתה האישה הצעירה ומתה. האיש שבור הלב קבר את אהובתו, אך לא לפני שגזר את שיערה השחור והיפה כמזכרת ממנה. הוא התהלך לאורך גדת האגם ותלה את צמותיה של אהובתו המתה על ענפי העצים. במשך הזמן הצמות האפירו, אבל הן עדיין תלויות על ענפיו של ברוש הביצות כעדות אילמת לאהבתם האלמותית.

כוריזיה הדורה

מאחורי המוזיאון ו"לילך", מול הגשר החוצה את הנחל, ניצב עץ טרופי בעל גזע קוצני.

אהבתו וגעגועיו לארזי הלבנון נטע חיים מעל 50 ארזים במקומות שונים בקיבוץ, וכמובן העניק, עם חווה רעייתו, את השם ארז לבנם. לדברי חיים ברקאי, עץ הארז היפה ביותר שצמח כאן הוא הארז בחצר ביתו של סעדיה מלאכי, בשיכון קירי עליון.

הארזים שנפגוש בקיבוץ הם ברובם ככל הנראה, מסוג ארז הימלאי (Cedrus deodara - Himalayan cedar), שמקורו בחלק המערבי של רכס ההימלאיה, באזורים שונים של אפגניסטן, פקיסטן (שם נחשב לעץ הלאומי), הודו, טיבט ונפאל, ובגבהים של מעל 1,500 מ'. הארז ההימלאי הוא עץ קדוש בקרב ההינדואים. יערות ארזים היו המקום המועדף על חכמי הודו העתיקה ובני משפחותיהם, שם גרו והקדישו את חייהם לאל ההינדואי שיווה. העץ המופק מהארז ההימלאי הוא חזק, עמיד ובעל ריח עדין. מסיבות אלה וגם בגלל ההקשר הדתי שלו, שימש הארז בארצות מוצאו לבנית מקדשים וארמונות (בדומה למסופר במיתולוגיה המקומית שלנו על השימוש שעשה שלמה המלך בארז הלבנון לבניין בית המקדש הראשון). תוצרי העץ משמשים ברפואה ההודית המסורתית, בין היתר מזוקק שמן אתרי לטיפול במחלות חום, ברוניכטי והכשות נחש. השרף המופק מהעץ משמש לטיפול בפצעים, מחלות עור ופרקים. ריחו הנעים של הארז ההימלאי משמש לעתים קרובות בארומתרפיה, ולחולי האסתמה באזורים מסוימים של הודו ממליצים לשבת תחת עץ הארז מידי בוקר. אז בפעם הבאה שתעברו ליד אחד מן הארזים בקיבוץ, אל תשכחו לקחת שאיפה עמוקה מן הניחוח המרפא שלו.

לא נוכל לסיים את המאמר ללא אזכור שמות החברים המייסדים של ענף הנוי ורכזי הענף לדורותיהם (חלקם הופיעו בכתבה), שבעמל כפיהם, עקשנותם וחזונם השאירו לנו חלקת גן עדן לחיות בה, ועל כך אנו מוקירים להם תודה: הילדה מרכס ז"ל, עזרא מאירהוף ז"ל, אילנה מיכאלי ז"ל, יצחק לאי, דוד בראון, חיים ברקאי, ערפה מרץ' (בתו של מאירהוף), אלישע כהן ורן סולומון*. תודה מיוחדת לערפה מרן, על העבודה הקשה והמסורה בנוי של הזרע לאורך שנים רבות ועד לפני שנה בלבד. ט"ו בשבט שמח! ■

* במידה ושמו של מישהו נשמת מרשימת המייסדים והרכזים של ענף הנוי לדורותיו - אנו מתנצלים ונשמח לקבל הערות ותיקונים.

הרוחות הרעות רדפו אותה בכל אשר פנתה. ביאושה החליטה ארברה להתחבא בתוך גזע עץ הכוריזה ושם ילדה את בנה. הבן גדל והגשים את הנבואה, בהרגו את הרוחות הרעות, ובכך נקם את נקמת אמו שנאלצה להישאר בתוך גזע העץ לשארית חייה. מאז ועד היום אוהבת ארברה לצאת החוצה בצורת פרח ורוד ויפה אשר מושך אליו את יונקי הדבש, ובדרך זו היא ממשיכה לפגוש את בעלה המלך קוליברי.

האחות התאומה בכניסה לקיבוץ. צילום: אילת ראטס

ארזים

עצי ארז רבים נטועים בקיבוץ הזרע (באופן יוצא דופן לקיבוצים אחרים), חלקם צמחו לתפארת ומגיעים לגבהים והיקפים מרשימים. בדומה לבני משפחתו האורניים, גם הארז הוא מחטני, ירוק עד, נושא איצטרובלים ומצוי בעיקר בחצי הכדור הצפוני. אמנם ארז הלבנון מוזכר לא פעם במקורותינו (למשל "צִדִיק כְּתָמָר יִפְרַח כְּאַרְז בְּלִבְנוֹן יִשְׁגָּה" תהלים צ"ב י"ג; "קול ה' שָׁבַר אֲרָזִים וַיִּשְׁבַּר ה' אֶת-אַרְזֵי הַלְבָּנוֹן" תהלים כ"ט ה'), אך כיום אין בארץ פרטים טבעיים של ארז.

לקיבוץ הזרע הארזים הגיעו בשנות ה-60, כשחיים ברקאי שימש כרכז הנוי. חיים נולד למשפחת בטאט ברובע היהודי של בירות, בירת "ארץ הארזים". בתור ילד היה יוצא לטיולים בהרי הלבנון, לחזות ביופיים של יערות עצי הארז המפורסמים. כשעלה ארצה עם משפחתו לא מצא כאן ארזים שיזכירו לו את ארץ מולדתו. מתוך

חיים ברקאי. באדיבות הארכיון

ארז הימלאי. צילום אילת ראטס

עדכוני תרבות חורף חם בתרבות / איריס רפאלי

* 21.2.19 יום חמישי באולם האזורי בעין השופט, ערב הוקרה לזמר דני ליטאני. בערב ישתתפו דני ליטאני וזמרים/רות ונגנים מהמועצה. גם נציגים שלנו יופיע שם על הבמה - כדאי להגיע!

- * 19.3.19 - פורים ילדים
- * 29.3.19 - פורים מבוגרים
- * 19.4.19 - פסח
- * 5.7.19 - חג קיבוץ

* אור תנועה וצליל (אורות בוואדי) יערך ב-22.2 או ב-1.3, כתלות במזג האוויר, ואנו מתכוננים במלוא המרץ. ערב זה הינו יצירה עצמאית של חברי הזרוע בעבר ובהווה, ועדיין חסרים לנו מתנדבים להפעלת התחנות השונות. נשמח למתנדבים ומתנדבות לפרקי זמן קצרים במהלך הערב. כל מי שמעוניין לתת יד מוזמן לפנות לאורנית שדמון, לנטע הרפז ואליי. כל מי שיש בידיו פטריית חימום ומוכן להשאל אותה לטובת הערב - נשמח לקבל.

להתראות בשבת! ■

בשבת לפני שבועיים אירחנו במועדון לחבר את מיכל זאבי וינטר למופע של שירים ותובנות חיים, לצאת ממצוקה - לאחר תאונת דרכים קשה מאוד - ולראות את הטוב בכל דבר. קהל רב אמנם לא הגיע, אך אלו שהגיעו זכו להופעה מרגשת, עוצמתית והרבה חומר למחשבה.

* בשישי הזה

25.1.19 בשעה 21:00 במועדון לחבר, הסרט "אשתו של שומר גן החיות", לקראת יום הזיכרון הבינלאומי לשואה.

* בשבת הקרובה

26.1.19 בשעה 10:30 נציין את ט"ו בשבט עם צוות הנוי בנטיעות ושלל פעילויות. ניפגש במגרש החנייה ליד ארז וחני וולף (הזמנה חגיגית בלוח המודעות בעמוד 19).

ומה מצפה לנו בהמשך:

* 16.2.19 שבת בבוקר טיול שלוש פסגות - שימרו את התאריך!

מהנעשה בחינוך

נטיעות ט"ו בשבט

בבוקר יום ראשון נפגשנו ילדי הגיל הרך, הגננות, המטפלות ורן הגנן לנטיעות ט"ו בשבט בשטח שלרגלי מגדל השמירה הישן. יחדיו שרנו שירי חג, הילדים רקדו והופיעו ובעזרת רן נטענו ארבעה עצי אלון צעירים.

לסיום התכבדנו בפירות העונה וחזרנו שמחים ומרוצים לבתי הילדים. בהדמנות זו נאמר תודה גדולה לרן וצוות הנוי, שתמיד נכונים לתת מענה לכל בקשה ומקיימים איתנו קשר קבוע ורציף. כיף גדול שהילדים פוגשים את אנשי הנוי בקיבוץ ודרכם לומדים ומתחברים למקום ולטבע שבו. חג שמח לכולנו. מיכל וצוות הגיל הרך. ■

ילדי הגנים בנטיעות טו בשבט השבוע. צילום מיכל טל

מבוקי חקלאות / חקלאי פיקח

מה חדש בגד"ש? גשמי הברכה שירדו בשבועות האחרונים מילאו את מאגרי המים, לשמחתנו הרבה. ממשיכים עם זריעת חימצה ובצל קייצי.

מה עושים בפרדסים? בהפוגות הגשמים ממשיך קטיף הקלמנטינה בפרדס.

מה העניינים במטעים? מטע השקדים הצעיר של שותפות הזרוע-שער העמקים-עין השופט מתפרס על כ-400 דונם באזור הלולים והבריכות. המטע צפוי לתת השנה פרי בפעם הראשונה! הפרי ייקטף ירוק או בעונה (בקייץ) אך עדיין אינו מסחרי. אנחנו כמובן נמשיך לעדכן אתכם בהתפתחויות.

הידעתם? בניגוד לשקדיות ה"בר" שכבר החלו לפרוח (לכבוד ט"ו בשבט כמובן), השקדים במטעים מבוששים לעשות כן, וצפויים לפרוח רק בעוד כחודש (לקראת סוף פברואר).

תודה לכל מי שהשתתף ועדכן: סילבי כהן מהגד"ש, רוני זינגר מהפרדס ודוד לובל מהמטע.

מטע השקדים הצעיר עומד בשלכת טרום פריחה. צילום: דוד לובל

להתראות נעורים, שלום אהבה / אורי חץ

למעשה, לא ממש היה לי מושג מה המשמעות של להיות "רכז נעורים", אבל לפי הגדרת התפקיד הבנתי שבתחום זה אוכל להשתלב.

"שלום רב,

שמי אורי חץ (הייתי שמח להיות מוכר בזכות עצמי, אבל בקיבוץ אני מוכר בתור בעלה של תמר אבריאל...) ולאחרונה התבקשתי להצטרף לצוות החינוך כרכז הנעורים, מחליפו של יותם דינור. מתוך מכתב שנשלח למשפחות הנעורים 9/2015

נכנסתי למערכת עובדת ומעוצבת פרי ידיו המנוסות של יותם דינור והצטרפתי לצוות המדריכים שכלל את שיר בקיש ויסמין רענן. ברמה האישית, חשבתי לעצמי שאני

"הדבר הכי טוב שקרה לנעורים בשנים האחרונות". בפועל, הכניסה לנעליים הגדולות של קודמי לתפקיד בנוסף לעובדה שאני חוצן יקנעמי שלא חווה מעולם "מועדון נעורים" ושאינו מדבר "קיבוצית שוטפת", בהחלט גרמו לי להבין שכדאי מאד שאתאפס על עצמי, אחרת הנערים פשוט מאוד יצביעו ברגלים ולא יגיעו למועדון הנעורים (והדוגמה שאני זוכר היא שיחת הפתיחה שלי מול הנערים: הגיעו אולי 9 נערים, שכפי הנראה ברובם פשוט לא ידעו שהשיחה מתקיימת...)

במבט לאחור, חיכוכים עם: שלמה, המדריכים, ועדת חינוך, הורים ונערים חבטו בי מימין ומשמאל והשפיעו כמובן על דרכי והחלטותיי, אבל לאחר פרק זמן הצלחתי לפלס דרך ולעמוד בראש המערכת המורכבת הזו ובהמשך להוביל אותה בדרכי ובבטחה. זה לא היה קל אבל בהחלט

עכשיו, אחרי ששלטון האימים של נועה הסתיים וסיכמתי את רשימת הדרישות עם אילת, אני מרגיש יותר מוכן לחזור לכתוב. האמת היא שחשבתי רבות לאן לקחת את הכתבה הזאת, נפש חופשית? השכונה בעמק? ולבסוף החלטתי שהטיימינג מחייב אותי לכתוב על הנעורים...

למה הטיימינג? ובכן, מזה זמן רב שאנו מקדמים רפורמת התייעלות במערכת הנעורים, שבעתיה יכנס לצוות מישהו שיתפקד כמדריך וכרכז וימשיך לפתח ולהוביל את המערכת. את "התפטרותי" הגשתי זה מכבר, אבל רק כעת בשלו התנאים ומצאנו את האדם המתאים, כך שבסוף החודש אני תולה את המפתחות.

כשאנחנו מדברים על הנעורים, אנחנו מדברים על מערכת בלתי פורמלית שפועלת בין ארבעה לחמשה ערבים בשבוע ונותנת מענה לכ-70 נערים ונערות בכיתות

ז' עד י"ב. ה"נעורים" נמצאים בקושי מתמיד למשך אליהם נערים בגלל סיבות רבות, ואנו עדים לכך שאורח החיים של הנוער השתנה רבות בשנים האחרונות. קודם כל זו מערכת פתוחה וזכות הבחירה, אם לקחת חלק או לא בפעילות, היא בידי הנערים. במקביל, המועצה מפעילה מערכת בלתי פורמלית איכותית ומושקעת מאוד, שנקראת "רעות", ובנוסף קיימת האופציה (שכמעט ואינה ממומשת) של תנועת הנוער - השומר הצעיר (עד כאן רק המגוון החברתי). כמו כן, הנערים רוצים לעבוד ולהרוויח כסף, מה שאומר שהם פחות זמינים לפעילות חברתית, וכמובן לנערים יש התחייבות נוספות, כגון חוגים, חברים

ולימודים שתופסים חלק נכבד מזמנם הפנוי. בסופו של דבר, כשנער מתייצב בנעורים, זו בהחלט הצלחה.

אל הנעורים הגעתי בשנת 2015 כשחזרנו הקיבוצה.

"ברמה האישית, חשבתי לעצמי שאני "הדבר הכי טוב שקרה לנעורים בשנים האחרונות". בפועל, הכניסה לנעליים הגדולות של קודמי לתפקיד בנוסף לעובדה שאני חוצן יקנעמי שלא חווה מעולם "מועדון נעורים" ושאינו מדבר "קיבוצית שוטפת", בהחלט גרמו לי להבין שכדאי מאד שאתאפס על עצמי... אבל לאחר פרק זמן הצלחתי לפלס דרך ולעמוד בראש המערכת המורכבת הזו ובהמשך להוביל אותה בדרכי ובבטחה."

מהנעשה בנעורים. צילום אורי חץ

רפסודיה בכנרת. צילום אורי חץ

<<<

אירועים קהילתיים, התנדבותיים או חברתיים ("הכל היה פשוט נפלא עד שהגעתי"). אין מה לעשות...כשבשיחת הורי נעורים מגיעים שבעה הורים בלבד, אי אפשר לצפות מהנערים שיתנהגו אחרת.

עם העזיבה שלי מהנעורים, אני מאוכזב מעצמי שלא הצלחנו להגיע לכל הנערים וחלקם פנו לדרכים אחרות, שאחוזי ההגעה לנעורים הם עדיין סביב 50-60% מכלל נערי הקיבוץ ולא גבוהים יותר, שלא הצלחנו להשתלב באירועים בולטים בהם נוער הזורע הוא לא רק המפיק, אלא גם המבצע על הבמה (יש כ"כ הרבה נערים מוכשרים שזה לא יאמן!), על כך שבמרוץ "סובב עמק" מספר המתנדבים קטן בהדרגה בשנים שאני בנעורים ועל כך שלא הצלחנו לייצר תוכנית שנתית מובנית שתעבור בין דורות הנעורים, בדגש על תוכנית לשנת בר מצווה ושנת הפרידה ב-י"ב.

באותה נשימה, אני חש גאווה גדולה שעם רבים מהנערים יש לי קשר אישי ומתמשך, גם כשהם כבר בצבא ואחרי צבא. אני חש מיוחד כשניגשים אלי נערים בחדר האוכל ואומרים לי "שלום, מה שלומך?" ומדי פעם אפילו עומדים ומדברים. כשאני לא מגיע מספיק לנעורים הם מתעצבנים וכשאבקש עזרה, באמת

לא משנה ממי ובאילו נסיבות, התשובה תמיד תהיה חיובית.

אני עוזב את המערכת בהרגשת סיפוק והצלחה ויודע שתומר (המדריך החדש) מקבל לידיו אחריות לא קטנה, אבל בהחלט יש עם מה לעבוד.

תודות... לא רוצה לפספס אף אחד, אבל כמובן לעידית ו... יותם, מירב, אורית, נטע, גילה, מירי, שלמה, קורן, נרקיס, שרה, לוטם, אלון, דנה, יפה, שחף, רן, רונית, רונית, נחשון, איריס, ענת, רז... וואי וואי, זה חצי קיבוץ (זה עוד לפני התודות להורים). בקיצור, תודה רבה!

"היום אני עדיין חושב שיש תחומים רבים שבהם דריסת הרגל וההשתלבות של הנעורים היא לא מספקת, ויש עוד מקום להשתפר ולהשתלב בקהילה. אבל אני חושב שגם לנו יש חלק בזה, חברי הקיבוץ, שבניגוד לעבר ("אומרים שהיה פה שמח לפני שנולדתי"), קשה לנו להתגייס עבור אירועים קהילתיים, התנדבותיים או חברתיים ("הכל היה פשוט נפלא עד שהגעתי")."

חוויה מעצבת, מלמדת וחשובה. בד"כ כשאני נכנס למערכות חדשות (עבורי) אני מבצע מיפוי כללי במטרה ללמוד, להבין ולתכנן את צעדי העתידיים. בנעורים היה לי חשוב לטפל בהתנהלות הכלכלית, במקרי התנהגות קצה וכמובן בערך המוביל בנעורים, שהוא השתלבות הנערים בקהילה.

עיצבנו מחדש את מרחב הנעורים, השגנו תקציב גדול לסדר את החצר האחורית של הנעורים ובמקביל הגדרנו לעצמנו יעדים כלכליים, שבראשם סיום השנה בתקציב מאוזן. סגלנו לעצמנו שגרת מפגשי צוות (אחת לשבוע) והתחלנו להוביל שינוי ולהסתכל על המערכת כמערכת "שש שנתית", מכיתה ז' עד י"ב, במטרה לאפיין כל שכבת גיל בנושא תואם גיל והתפתחות קוגניטיבית.

כמו כן, העברנו אחריות רבה לידי המדריכים, כולל מילוי דו"ח חודשי ומעקב חודשי אחר הנערים, בין שמגיעים או שלא מגיעים לנעורים. דאגנו לעדכן את ההורים במיילים לסיכום החודש ופרסום הל"ז העתידי, והשקענו בקשרים עם הישובים הסובבים אותנו במועצה.

באופן אישי, היה לי חשוב להכניס את התחום של טיולים וספורט ברחבי הארץ. זה הצליח בתחילת הדרך, אבל

עושה רושם שכיום הנערים מעדיפים לעבוד בחופש מאשר לטייל, וזה מבורך, אבל יחד עם זאת הטיולים בהחלט חסרים. שיפרנו את מערכות ההתקשרות הן עם ההורים והן עם הנערים, וכמובן שהמשכנו להרתם ולהשתלב באירועים קהילתיים, כולל מסורות חדשות שיצרנו בעצמנו.

היום אני עדיין חושב שיש תחומים רבים שבהם דריסת הרגל וההשתלבות של הנעורים היא לא מספקת, ויש עוד מקום להשתפר ולהשתלב בקהילה. אבל אני חושב שגם לנו יש חלק בזה, חברי הקיבוץ, שבניגוד לעבר ("אומרים שהיה פה שמח לפני שנולדתי"), קשה לנו להתגייס עבור

דובי וייס, מורה ואמן, יוצר בעץ כל חייו. בגלריה שלו בקיבוץ אפשר למצוא עבודות מתקופות שונות, החל מ"אמנות שימושית" ועד פסלים ויצירות מגוונות בעץ ובחומרים נוספים. העבודה בעץ עבורו היא הרבה מעבר לתחביב בצד החיים - אלו החיים עצמם. האמנות האמתית, לדבריו, היא זו שמתרחשת בנפש פנימה אצל היוצר, אצל המורה, אצל כל אדם בכל זמן. ט"ו בשבט היה רק תירוץ לפגוש ולראיין אמן אמיתי, שחוקר את העץ ומוליד מתוכו חיים חדשים / אילת ראטס

ספר לנו קצת על עצמך

נולדתי ביפו לפני 61 שנים ושם גדלתי. לקיבוץ הזורע הגעתי בגיל 17 וכאן מצאתי את ביתי. אני נשוי לטלי ויש לנו שלושה ילדים - רביד, גונן וכליל. אני מלמד עבודה בעץ מזה 19 שנה בבית הספר היסודי בהרדוף. לפני כן לימדתי בשומריה במשך 6 שנים, ואחרי הפסקה קצרה נמשכתי לעולם האנתרופוסופי שהוביל אותי להרדוף. למדתי הוראת אמנות במדרשה לאמנות ברמת השרון ויש לי תואר ראשון בחינוך. כמו כן, למדתי בסמינר לחינוך וולדורף (חינוך אנתרופוסופי). העבודה בעץ שאני מלמד, מגלמת בתוכה לימודי עיצוב מוצר וערכים פיסוליים ראשוניים. בהוראה אני מכוון את הילדים להצביע אל יעד ולהגשימו, זה לא פשוט לאחוז רעיון ולהוריד אותו לקרקע. מעבר להוראה בהרדוף אני גם מלמד בהכשרות מורים באופן פרטני, כמו גם אנשים פרטיים שמבקשים ללמוד פיסול בעץ וכרגע ביזמת "נפש חופשית". במקביל לכל אלו אני יוצר בסטודיו שלי בהזורע במגוון חומרים ולאחרונה בעיקר בעץ.

מתי התחלת לעסוק בפיסול בעץ?

חברי ילדות שלי מספרים שתמיד היה לי אולר ביד וחתיכת עץ לגלף. אחרי הצבא עבדתי ברפת של הזורע, וכל יום אחרי העבודה נהגתי לצאת לטיול ביער ולקחת איתי אולר ולפעמים גם חתיכת עץ או גרעין של אבוקדו שאוכל לגלף שם. לעתים הייתי יוצא רק עם אולר, במטרה לחזור עם חומר גלם שאוכל לעבוד איתו בחדר. בזמנו לא היו לי הכלים המשוכללים שיש לי היום. שם, בחדר שלי, עבדתי עם כלי עבודה פשוטים ביותר, שכללו בעיקר את הברכיים שלי שהחזיקו כמלחציים את העץ אותו עיבדתי. שעות רבות של חקירה ועשייה הובילו בסופו של דבר לתערוכה הראשונה של עבודותיי בעץ, שהצגתי "בחדר הטלוויזיה" של אז, הוא חדר הישיבות כיום.

למה דווקא עץ?

בעץ יש חיים, יש דנ"א הדומה לשלנו. העץ יודע להפעיל את החושים שלנו - ראייה, מגע, ריח. יש בו חוזק ורוך, ויש בעץ איכויות מסוימות שבני האדם נמשכים אליהן באופן מיוחד. העץ תופס מקום מכובד בחיים שלנו לאורך ההיסטוריה - מהציאה מהיער בימי קדם ועד ימינו אנו. אני לא כורת עצים, אלא מלקט "מתנות" שאני מוצא בדרך או שמעבירים אלי חברים או מהנוי. לפעמים בזמן רכיבה ביער אני מוצא איזה ענף מעניין או מציאות אחרות, ואלו חומרי הגלם שלי בעבודה.

תכונות העץ מאפשרות ערך מוסף לעבודתי כמורה: התאמתו של סוג העץ לילד. יש בעץ כח מכיל - העצה שלו יכולה להיות קשה, צבעונית, ריחנית ועוד, ויש בכך פוטנציאל המאפשר את התמודדותו של הילד בתוך עבודתו בעץ, לפי הצורך שלו באותו הזמן. כל זה מוביל להולדה של משהו חדש בנפשו של הילד, וכאן טמון היופי. אחד הדברים החשובים שלמדתי לאורך השנים הוא ששום פסל לא משתווה לפעולה החינוכית הנכונה והדברים הנכונים הנכנסים ללב הילד, אשר משאירים חותם בעולם. אני מרגיש שזאת המתנה הגדולה שלקראתה אני קם כל בוקר.

איך אתה מנגיד את סגנון היצירה שלך?

אמנות אקלקטית - חומרים שונים ללא קו רצוף. התערוכה האחרונה שלי, למשל, היתה תערוכת יחיד אקלקטית ונקראה "מזה ומזה". כפי שאמרתי, אני עובד במגוון חומרים - עץ, ברזל, חול, גומי ועוד - אני בוחר חומר ורעיון והתוצאה היא רק צורת הביטוי הסופית של החיבור ביניהם. רב פריטי ה"אמנות השימושית" שמוצגים בגלריה שלי הם למעשה "תוצרי לוואי" בדרך לרעיון כלשהו ועד שהוא מצליח להיוולד.

<<<

*

יוכל לבוא לידי ביטוי גם באמצעות חוש נוסף - המגע.

מהן המיומנויות שמשמשות אותך ובאילו כלים אתה משתמש?

חשוב להבין שהדרך הנפשית היא המיומנות החשובה ביותר באמנות, ביצירה ובחיים בכלל, בכל אשר נפנה. הכלים והמיומנויות הטכניות מסייעים בידינו להוליד את הרעיון ולהגשים אותו. אני משתמש בין השאר בכלים מסורתיים כמו מפסלת, סכין וכדומה, וגם במגוון כלים חשמליים מודרניים. לעתים אני ממציא פתרונות בדמות כלים חדשים תוך כדי עבודה, כשאין בידי את הכלי המתאים ודווקא אותו אני צריך, ככל בעל מקצוע המחפש פתרון לסוגיה.

מהו הלך הרוח שלך בזמן העבודה בסטודיו?

הלך רוח מדיטיבי. אני משתדל לקיים משמעת עבודה, וגם כשאין חשק לעבוד אני מגיע לסטודיו ודברים מתחילים לקרות - מחשבות, מסקנות וכיוונים חדשים עולים, יורדים או מורדים מה"פריים".

מהם מקורות ההשראה שלך?

העולם. המחשבות. המפגשים עם "תוצרי הלוואי" - אותן יצירות ביניים שנוצרו בזמן שעבדתי, ברמה הנפשית, על רעיון אחר שהיה זקוק לתהליך הזה ולזמן שלו עד לרגע הוולדו.

איזה רעיון או חוויה חשוב לך להעביר לצופה או למשתמש ביצירות שלך?

כשמדובר ב"אמנות השימושית", כלי בית או צעצועים ומשחקי הפעלה שאני יוצר, אני מכוון לכך שאותו מוצר יישא אופי הולם למטרתו, לגיל המשתמש ולמראה הוויזואלי המתבקש. לעומת זאת, כשמדובר ב"אמנות יפה" (בניגוד לשימושית) אני עוסק רק ברעיון ניבחר, אותו אני מעוניין להעביר ולא בחוויית הצופה, דבר זה מגיע מאוחר יותר.

איך האמנות משתלבת בחיים שלך והאם יש לך עיסוקים או תחביבים נוספים?

קשה לדבר על השתלבות, כיוון שהעבודה הזו היא החיים שלי ובעצם אני חי את העבודה באומנות ואת העבודה החינוכית דרך העץ יום-יום. מעבר לכך אני רוכב על אופניים מידי פעם ביער, וגם שם עולם הדימויים אורב לו בכל הנגלה. ■

* עבודות בעץ של דובי וייס מתקופות שונות. צילומים: דובי וייס

איפה למדת את העבודה בעץ ומי היו המורים שלך?

בילדותי ביפו חיו בסביבה שלנו הרבה אנשים "גלותיים", ניצולי שואה. אחד מהם אמר לי פעם משפט חכם שמלווה אותי עד היום - "תגנוב מה אתה יכול בעיניים", רוצה לומר - תסתכל על העולם ועל-ידי כך תתעשר. תלמד מהכל ומזה תצמח. זה היה השיעור הראשון, שם הכל התחיל. כילד לא הבנתי את זה באופן מילולי כמו היום, אבל בהחלט ספגתי את זה. את האמנות שלי לא למדתי באופן "רשמי" במוסד מוכר, ולמעשה אני אוטודידקט - חוקר ומתעניין בכל מה שפוגש. המיומנויות הטכניות שרכשתי עם השנים, הפכו לכלי ביטוי רעיוני, צורני ומדיטיבי עבורי.

מהו תהליך העבודה שלך ואיך אתה ניגש לעבודה חדשה?

בעבר ראיתי את התוצר בתוך החומר ומשם ניגש לעבודה. כיום אני מתחיל מרעיון והוא מתגלגל ונבנה בתוכי תוך כדי החיים. לפעמים הרעיון הוא תמונה או דימוי, לעתים הבזק של משהו שחוזר על עצמו, לעתים מדובר בתהליך מחשבתי שמתורגם לחומר, ואז מתקבלת צורה שהופכת לאמירה. לעתים האמירה הזו חבויה והצופה צריך "לנבור" ביצירה אם ירצה למצוא אותה, או שזה יכול לקחת את הצופה אל תוך עצמו.

הרעיון מחפש נתיב לחומר, על-מנת שזה יביע אותו. מהצד השני, לחומר הנבחר יש איכויות משלו ולעתים קרובות הוא "מסרב" לאותו רעיון שרוצה לבוא לידי ביטוי. כך שלמעשה העבודה מתבצעת במעין מעבדה, שבה חוקרים את הרעיון והיישום שלו. כמובן שככל שהאמן מיומן יותר, הראייה שלו רחבה יותר והוא רואה ביתר קלות את הדרך ולאן היא מובילה, ולעתים מניח אותה בצד ומחכה שהיא תזדעק אליו ביום מן הימים.

תהליך העבודה כולל כמובן גם תכנון פיסי של היצירה. לעתים התכנון נעשה בדו-מימד - שרטוט או סקיצה של הרעיון. לעתים אני בונה דגם תלת-מימד בחימר או חומר אחר לפני שאני ניגש לעבודה. לא פעם אני משרטט על חומר הגלם בגיר, בודק ומתלבט. בהמשך לכך, כאשר אני עובד בחומר אשר ממנו גורעים, לדוגמה עץ, אני מחפש את כלי העבודה שיעזרו לי לפנות את אותו חומר גלם מיותר והרעיון יוכל "לצאת החוצה" מתוך העץ. אחרי שהצורה עומדת בפני עצמה מגיע שלב בחירת הטקסטורה והבאת פני השטח לאיכות הגימור הרצויה, על-מנת שאותו רעיון

אני הייתי שם / משה כהן

אמי שמה את ידה על ראשי כדי שלא אסתכל...נכנסים לחדר ל"חקירה". אמא מגישה את התעודות ואומרת שאנחנו אזרחי שבדיה (אני רואה בעיני רוחי עד היום את התעודה - נייר צהבהב שבחלקו העליון הדגל עם הכתר השבדי ומתחתיו שמותינו). הקצין ההונגרי אפילו לא מביט בתעודה, לוקח אותה מאמא וקורע לגזרים. הוא מצווה על אמא להוריד את טבעת הנישואין ואת השעון, ואומר: "את כבר לא צריכה את זה". גם אני, הילד בן השמונה, מבין...

החזירו אותנו לאולם שבו היו כולם מכונסים אחרי החקירה. היו שם אנשים יחפים - הנעליים נלקחו מהם, או ללא מעילים - היו טובים מדי. סיפרו שחיטטו להם בשיניים במברג להוציא שיני זהב כי הם כבר לא צריכים אותן... הלילה הגיע. הוציאו אותנו לרחוב הקפוא מקרח, זרוע זכוכית שהתנפצו מההפצצות. אנחנו צועדים בדממה ואני עוד לוחש לאמא: "תראי, הולכים לכיוון הדנובה". "שקט, תשתוק" היא לוחשת לי. אנחנו נעצרים רחוב אחד לפני הנהר. שני מבוגרים מנסים לברוח, יורים בהם מיד. זעקותיהם קורעות את הדממה. החיילים צועקים לכל הגברים לעבור קדימה. אמא תופסת אותי חזק שלא אחשוב שאני גבר... החיילים לוקחים קבוצה של כחמישים אנשים. לאחר כרבע שעה שומעים צרורות יריות ולאחר לוקחים עוד קבוצה ושוב יריות... החיילים חוזרים, לוקחים עוד קבוצה ושוב יריות. אנחנו מבינים שזה הסוף. הורגים אותנו על שפת הדנובה. כך האימה נמשכת שעה ויותר, רועדים מקור או מהנורא

מכל שמחכה לנו. נשארנו כעשרים-שלושים ילדים ונשים והתחלנו לצעוד. בהמשך הרחוב, בפינה שצריך לפנות בה שמאלה לדנובה, החיילים צועקים לפתע "לא! לא! תפנו ימינה" ואנחנו מוצעדים חזרה למטה הגסטפו שהיינו בו לפני כן. לא הבנו - איך נשארנו בחיים? הנשים אמרו "טוב, כנראה בלילה הבא"... חזרנו לבניין הנורא. מהקומות העליונות שומעים שירה, מוזיקה וריקודים. שאלנו - "מה זה?", אמרו לנו "מה, <<<

מן העיתונות: "צוללנים יחפשו נספים יהודים בנהר הדנובה ... " (15/1/19)

בשבילכם זו עוד ידיעה עיתונאית מעמוד חמש-שש, שעוברים ממנה לעמוד הבא. עבורי, זה חלק מעברי. חלק מההיסטוריה האישית שלי, מטילת האימה והפחד בבודפשט. אני הייתי שם... כשהייתי ילד בן שמונה. הזמן - סוף 1944, בודפשט כבושה על ידי הנאצים הגרמנים. העיר במצור הצבא הרוסי הנלחם בשערי העיר. הפגזות כבדות יום ולילה. ברחובות משתוללות כנופיות "צלב החץ" ההונגריות הפשיסטיות.

אמא שלי ואני היינו בין מאות היהודים הבודדים שזכו בתעודות חסות, המעידות כי אנו אזרחי שבדיה, כביכול. את התעודות הללו הנפיק הקונסול השבדי ראול וולנברג. הוא עשה זאת בניגוד להוראת ממשלתו, שכן הוא ידע מה מצפה ליהודים. קיבלנו את התעודות ממנהלת מנזר שאבא שלי לימד בו "ביבלייה" (תנ"ך בהונגרית) ושאר פרטי הסיפור הזה יובאו בפעם אחרת.

גרנו ב"בית המוגן" עם עוד כ-300 יהודים. בכניסה לשם היה שלט ובו כתוב שכל תושבי הבית הם אזרחי שבדיה והכניסה לזרים אסורה. חשבנו שהנה, עוד מעט המלחמה מסתיימת ונשאר בחיים, הרי הרוסים כבר קרובים - ממש שומעים אותם בשערי העיר. אבל תקוות לחוד ומציאות לחוד. בבוקר חורפי וקר מאד של חודש דצמבר, אנחנו מתעוררים מוקדם לשמע צעקות מהרחוב: "כל היהודים לצאת החוצה לחקירות! אתם מסתירים נשק!". אנחנו מסתכלים החוצה

מהקומה השלישית או הרביעית ורואים את חיילי "צלב החץ" ההונגרים הפשיסטים מקיפים את הבית ומזרזים את כולם בצעקות לצאת לרחוב. מצעידים אותנו ברחובות לעבר מטה הגסטפו בשדרה המרכזית של העיר. תושבי העיר עומדים ומביטים בנו באדישות כאילו יודעים מה מצפה לנו, ורק אנחנו לא יודעים. מוקפים חיילים חמושים, הגענו לבית שממנו שומעים צעקות וצעקות של אנשים מעונים. בפרוזדורים מונחות גוויות.

"הלילה הגיע. הוציאו אותנו לרחוב הקפוא מקרח, זרוע זכוכית שהתנפצו מההפצצות. אנחנו צועדים בדממה... החיילים לוקחים קבוצה של כחמישים אנשים. לאחר כרבע שעה שומעים צרורות יריות ולאחר מכן החיילים חוזרים, לוקחים עוד קבוצה ושוב יריות... אנחנו מבינים שזה הסוף. הורגים אותנו על שפת הדנובה."

אתם לא יודעים? זהו ליל הסילבסטר ואנחנו חוגגים". הנשים אמרו: "הם חוגגים, גם אנחנו חזרנו "מחגיגה" אחרת על שפת הדנובה..."

לא ברור מה גרם להם להפסיק את הרצח הנורא ולהשאיר אותנו, במקרה, בחיים. החיילים נהיו קצת נחמדים, הביאו לנו אוכל ושתייה ולקחו אליהם כמה נשים שיותר לא ראינו... הבוקר הגיע ואנחנו שוב ברחוב, כשברקע רעמי התותחים הרוסים. מוליכים אותנו לעבר הגטו היהודי, שבשלב הזה נשארו בו אלפים בודדים בלבד. הכניסה לגטו נמצאת ליד בית הכנסת הגדול, בסמוך לבית הספר היהודי שבו למדתי לפני המלחמה. הרס נורא מסביב, גוויות בכל פינה או בערימות בתוך חנויות לשעבר. מצאנו לנו איזה מרתף שהצטופפו בו אנשים לאורך הקירות. כולם נראו כמו שלדים מהלכים מרעב או מחולי. אחרי כמה ימים התברר שאין כמעט דבר לאכול. תחושת הרעב הנורא, כשאתה יודע שכבר כמה ימים לא אכלת וגם לא תאכל בימים הבאים כי פשוט אין, אין. אני מבין שאסור לי להגיד לאמא שאני רעב כדי לא להכאיב לה. אין לה מה לתת לי. אני שוקע בהזיות, "מריח" את האוכל שאמא בישלה לפני המלחמה ואת האוכל שתבשל אם נישאר בחיים אחריה... וכך אנחנו שפופים במרתף, כשרעמי התותחים ברקע, אתה לא יודע מתי יום ומתי לילה. אחרי כמה שבועות, מהם אני זוכר רעב, רעב, רעב... נכנס מישהו וקרא: "יהודים בואו החוצה! הרוסים הגיעו!". אף אחד לא זז - אולי זו

מלכודת? דממה משתררת, היריות פסקו ולאט לאט אנשים החלו לצאת. נשארו כמעט לבד, ואמא אומרת לי "בוא נצא, אולי באמת הרוסים הגיעו". יצאנו. הרחוב מלא חיילים חובשי כובעי פרווה עם כוכב אדום עליהם. יהודים רצים אליהם, מנשקים להם את הרגליים והם נרתעים. במבט מוזר שאלתי את אמא: "מה זה? למה הם נרתעים?" ואמא ענתה "תראה איך אנחנו נראים - שלדים רזים, מסריחים וקרועים"... עמדנו ולא האמנו - הנה השחרור הגיע? אפילו לא שמחנו. לא היה לנו כח לשמוח. עמדנו בוהים בשמיים. כך נראה השחרור? רועדים מקור ומרעב... אחרי זמן מה אמא אומרת לי "בוא נלך לראות את הבית שלנו, שעזבנו פתוח לפני כמה חדשים". בדרך דברנו על כך שאנחנו לא יודעים מה עלה בגורל אחותי, שאבא סידר לה דרך הנזירות תעודות מזויפות, כדי להסתתר במנזר שבאחד הכפרים. ומה עלה בגורל אבא שנאלץ ללכת לעבודות כפיה לגרמנים? המון שאלות שהתשובות עליהן יתבררו מאוחר יותר... בינתיים הדרך לביתנו ארוכה וקשה מתמיד. גרנו בבית מספר 110, בקצה הרחוב המרוחק מאזור בית הכנסת ההרוס, שבו היה המרתף שלנו. לאחר מסע ארוך הגענו לבית. עלינו לקומה הראשונה, לדירה שלנו, ושמענו ממנה קולות. אמא מקישה בדלת, נכנסת ואומרת "סליחה, זה הבית שלי". התשובה שהתקבלה היתה "מה יהודים? למה חזרתם? מי נתן לכם רשות לחזור?!" ובצעקות ואיומים גירשו אותנו מביתנו...

נעליים על הדנובה. אדנרטה המנציחה מאות מיהודי הונגריה שנרצחו והשלכו לנהר. צילום: מתוך ויקיפדיה

משה כהן בילדותו עם אמו בהזורע, מספר שנים אחרי המלחמה. מתוך אלבום משפחתי

לזכרו של איתן אורן / ארן ריילינגר

לפני כשבועיים הלך לעולמו איתן אורן, מי שהיה במשך עשרות שנים מבכירי הכתבים והבמאים של הטלוויזיה הישראלית. איתן, בן 74 במוותו, נולד וגדל בת"א בבית 'אדום', עם הורים שהצביעו מפ"ם ומנוי של 'על המשמר'. כבר מילדות היה פעיל בקן מרכז של השומר הצעיר (בוגרשוב פינת קינג ג'ורג'). גם אחיו הגדול פרויקה (אפרים) ואחותם הצעירה עדנה הלכו לאותו קן של השמו"צ. למרות שלא חי כסוציאליסט, איתן נשאר כל חייו נאמן לשומר הצעיר, לתנועה הקיבוצית, לתנועת העבודה ולהפועל ת"א (אוהד שרוף). הם היו ונשארו עמודי התווך של זהותו ויצירתו. בטלוויזיה היה מי שכינה אותו "השומר הזקן", עד כדי כך היה מזוהה. בקיץ 1962 הגיע איתן להזורע עם גרעין 'עינת' של השוה"צ. הגרעין, שיועד לקיבוץ זיקים, הורכב משני הקינים של ת"א, מרכז וצפון, ויחד עם קן קריית חיים מנה 74 חבר'ה! שהגיעו להזורע לשל"ת (שירות ללא תשלום) מוקדם של 3 חודשים. הזורע היה הקיבוץ המאמץ של זיקים וזו הייתה תקופת ההיכרות והגיבוש של הגרעין הסוער. בין חברותיו וחבריו היו גם צביה דור, השחקנית תמי ספיבק (שנפטרה לפני כחודשיים) וגורדון קמרון. צביה מספרת שאיתן היה הרוח החיה של החבר'ה, במיוחד בצד התרבותי. הוא היה אקורדיוניסט וליווה את ערבי התרבות שלהם בנגינה, כתב טקסטים לשירים וערך חידודים הומוריסטיים. למרות הזמן הקצר שהיו בהזורע, תקופה זו נחקקה היטב בזיכרונו של איתן. פגשתי בו לראשונה עשרות שנים אח"כ בטלוויזיה וביליתי איתו לא מעט. הוא אהב להפליג באזני עם זיכרונותיו מהקיבוץ. נשארה בליבו פינה חמה מאד להזורע, כמו לכל הפרק הזה בחייו.

אחרי השל"ת המוקדם עזב איתן את הגרעין ובגלל בעיות רפואיות עבר לשרת בחיל האוויר, בקריה. לזיקים הוא לא הגיע אבל כל השנים נשאר בקשר טוב עם חברי הגרעין. היו לו שאיפות מוזיקליות והוא החל לפתח קריירה כנגן אקורדיון מקצועי. בעיקר ליווה אז את להקת המחול של טובה צימבל. כל חייו עוד ניגן מידי פעם בערבי שירה של חברים. בשלב מסוים החל ללמוד באוניברסיטת ת"א לימודי מזה"ת והגיע לקול ישראל. מהרדיו עבר די מהר לטלוויזיה והשאר

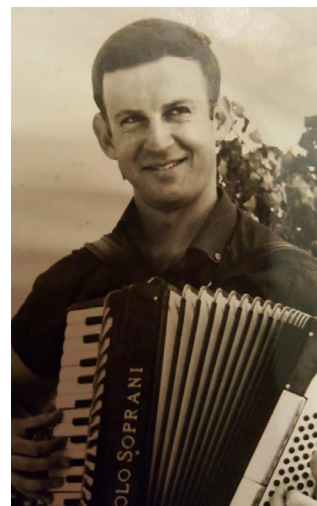

איתן אורן 1944-2019.
באדיבות משפחת אורן

היסטוריה. שנים רבות היה כתב חדשות, כיסה תחומים רבים ובנה לעצמו שם כבמאי דוקו. קולו העמוק היה לסימן ההיכר שלו. במשך עשרות שנים היה מבכירי הבמאים של 'יומן', מהדורת יום שישי המיתולוגית. אלה היו ימי הזוהר של הטלוויזיה הישראלית, שנהנתה מבלעדיות מוחלטת, ואנשי

הטלוויזיה (בעיקר מי שהיו על המסך) היו לא רק "סלבס" אלא גם גיבורי תרבות וקובעי סדר יום. מה ששודר ב'יומן' ביום שישי היה פותח את ישיבות הממשלה ביום ראשון. לטלוויזיה הייתה השפעה מכרעת על סדר היום הציבורי והפוליטי ואנשיה חשו עצמם בהתאם, מורמים מעם. לזכותם ייאמר שהם לא עמדו במטבח מאולתר ושפטו מאכלים (בדומה לגיבורי התרבות בעידן הריאליטי), אלא היו באמת עיתונאים טובים, חלקם מעולים ויצירתיים, דעתנים, ידענים, עם אמירה אישית ואג'נדה ברורה ('מאפיה שמאלנית'). בעיקר הייתה להם תחושת שליחות והם לא עשו הנחות. הם תיעדו באופן מופלא, כל אחד בסגנונו, את כל מה שקרה כאן ויצרו את פס הקול-תמונה של מדינת ישראל. כל זה נכון גם לאיתן שנמנה על הנבחרת הזאת. מנחם (מוקי) הדר, קולגה שלו מאותה תקופה, אומר שאיתן בלט במיוחד באמירה אישית נוקבת, בעיקר כשעשה כתבות על השטחים. בשנות ה-90 הוא הופיע ברחבי הארץ עם כתבות נבחרות שעשה ל'יומן' והגיע גם להזורע. מפעם לפעם גם עשה סרטים. סרטו המפורסם ביותר וגם גאוותו הגדולה היה הסרט "להיות קצין", שעשה בתחילת שנות ה-90 והיה לצפיית חובה בבה"ד 1. בשלב מסוים עזב את 'יומן' ועבר לעשות כתבות ל'מבט שני'. אז גם הכרנו והתחלתי לעבוד איתו. כנראה בגלל הרקע שלי, הזורע וכו', נוצרה בינינו ידידות מיידית. היינו משוחחים הרבה, בד"כ בשעות הערב כשהמערכת כבר הייתה ריקה. הוא היה איש שיחה מעניין, עם הומור וידע כללי רחב ונהנה מאד לספר על העבר. למדתי ממנו הרבה. תמיד נשאר נאמן לתפיסת עולמו וסגנונו, גם כשנחשב כבר מעט מיושן. רוח הזמן לא השפיעה על מי שהייתה לו תפיסת עולם ברורה והתקבע משך שנים על סגנון ואג'נדה. היו עוד כמה כמוהו, במאים דגולים שעברו את אותה דרך. הפרויקט הגדול האחרון שלו, לפני שפרש, היה סרט נפלא שעשה על חיים חפר - "צאנו את". הוא היה באמת אמן, לטוב ולרע.

למרות הקריירה העשירה שלו בטלוויזיה, איתן לא היה

איתן אורן עם האקורדיון בצעירותו.
באדיבות משפחת אורן

מאלה שרוממה הייתה ביתם הראשון, ולעיתים ביתם היחיד. אצלו המשפחה תמיד נשארה במקום הראשון. הוא הניח אחריו את אשתו דליה (אחותה של נילי יונתן, אשתו השנייה של נתן יונתן), שתי בנות ושלוש נכדות. ביתם הבכורה, רנה, מתה לפני כ-10 שנים בנסיבות טרגיות. כמוהו, גם אחיו ואחותו הגיעו עם גרעיני נח"ל לקיבוצים של השוה"צ. אחיו הגדול, פרויקה, הוא חבר קיבוץ שמיר.

בעבר נמנה על קבוצת המזרחנים של גבעת חביבה וריכז את המגזר הערבי של מר"צ. אחותם, עדנה, הייתה בגרעין ללהבות חביבה, ויותר מאוחר חיה עם משפחתה 10 שנים בעין השופט. אחת מבנותיה, אגב, גרה כמה שנים בהזורע כשהחבר שלה עבד במדגה. סוג של סגירת מעגל. איתן נפטר ממחלה קשה שהתגלתה אצלו לפני 8 חודשים בלבד. יהי זכרו ברוך. ■

שביליסטים - יומן הסע

שביל ישראל קטע מס' 1: מדן ועד לאריה השואג בתל חי

בנובמבר 2015, לפני שלוש שנים וקצת, נוסדה קבוצת השביליסטים של הזורע על ידי ארבעת מייסדיה - עמירם וייס, גיל מאייר, יוסי שמע וניר רענן. ביום זה הסתיימו כעשר שנות פנטזיה על "שביל ישראל" והחלה הלכה למעשה חצייה רגלית של ארץ הקודש מדן ועד אילת. בהתחלה קטע אחד בחודש, תוך כוונה לעבור לשני קטעים כל פעם בדרום הארץ (כי מי המזוכיסט שמוכן לנסוע 300 ק"מ, ללכת 20 ק"מ ולחזור 300 ק"מ?). ארצנו אמנם קטנטונת, אבל "שביל ישראל" אורכו כ-1,000 ק"מ, שפירושה עבור מי שהולך בכל קטע 20 ק"מ - 50 קטעים, שתרגומם לשפת הזמן הוא ארבע וחצי שנים (בהנחה שבחודשי הקיץ החמים הולכים לבריכה ולא ל"שביל ישראל").

לקטע הראשון, מבית אוסישקין שבקיבוץ דן עד תל חי, מתייצבים בבוקר סתווי אחד שלושה מארבעת המייסדים. לגיל מאייר, כיאה לבנו של פרויקה, האירוע מאד מתאים אבל לא עכשיו... הסימונים הכתומים-כחולים-לבנים לוקחים את שלושתנו מצפון לקיבוץ דן, כלומר קרוב מאד לגבול הצפוני של מדינת ישראל, ולך תדע מעל כמה מנהרות של חיזבאללה אתה הולך לעבור היום... לא חשבנו אז על סכנת המנהרות, עד שנתקלנו בנגמ"ש של גדוד הנח"ל 932 שחסם את דרכנו. החיילים עדכנו אותנו שהגדוד שלהם מחפש עצמים חשודים באזור. אילו באנו לשם היום, בתקופת חקירות ביבי ו"מגן צפוני", ברור היה לנו שהם מחפשים מנהרות. בכל מקרה החלטנו שאנחנו מסייעים לצה"ל במאבקו נגד החיזבאללה, אז שיתפנו את החיילים בקפה השחור הראשון שבישלנו ב"שביל ישראל". אחרי הקפה קיבלנו את אישור הצבא להמשיך לצעוד בשביל, אבל אז הגענו לסכנה גדולה בהרבה מסכנת החיזבאללה: סכנת ההחלקה בנחל חצבאני הגועש. ניסיונות הדילוג מאבן לאבן עולים בתוהו

ואנו נאלצים לחלוץ נעליים כדי לעבור את הסכנה הזאת בשלום, אם כי עם רגליים קפואות. אחרי הקטע הקפוא אבל המרהיב של החצבאני, מוביל אותנו השביל לקטע יבש בכל המובנים - מכפר יובל לתל חי. אין מה לעשות - יש גם קטעים משעממים ב"שביל ישראל", והשאלה היא באיזו דרך מתגברים על השעמום. עשינו הצבעה (בלי שעמרים וייס ידרוש הצבעה על אחוז ההצבעה הדרוש), והחלטנו פה אחד שהדרך הטובה ביותר היא לעצור להפסקת קפה בפינה היפה הקרובה ביותר. אבל למרבה האסון, השביל עובר עכשיו בין מזבלות או בין גדרות בלתי עבירות של מטעים. שעה וחצי (!!) של חיפושים אחרי פינה יפה לקפה מסתיימים, השבח לאל, בנחל עיון. מי שלא שתה קפה ליד הגשר התורכי העתיק מעל נחל עיון, לא שתה קפה טוב מימיו! עוד שעה הליכה והשביל מגיע לאריה השואג בואכה תל חי. קטע מס' 1 של "שביל ישראל" הסתיים, נשאר רק עוד 49. להתראות בקטע מס' 2 מתל חי למצודת כח, בו מוכפל מספר השביליסטים פי שלושה!

■ בשם השביליסטים - ניר רענן

נחל שניר (החצבאני). צילום: עמירם וייס

פינת התובנה / בועז בש מרץ

האם קשה לכם בחיים? (לרובנו יש נטייה לענות בחיוב...).
 האם חוויתם קושי בעבר? (מן הסתם כן, כמו כולנו).
 למרות שכולנו חווינו קשיים בנקודה כלשהו בחיינו, גודל הקושי ואופן ההתמודדות עמו שונים מאד מאדם לאדם. ישנם למשל קשיים פיזיים, כגון בריאות לקויה, עבודה או שירות צבאי המציבים אתגר פיזי גדול במיוחד, וישנם קשיים מנטליים (רגשיים) שלא בטוח שהם פחות קשים (גם ללא תלות בחוויה הסובייקטיבית של האדם).
 יש הבדל בין מי שמתמודד עם קושי מתוך חוסר ברירה (נקלע בעל כורחו לסיטואציה) למי שבחר את הסיטואציה על מנת להתמודד וחושב או יודע שהוא מסוגל להתמודד עמה, ואפילו ישנם כאלה שממש נהנים מהקושי (מכורי אדרנלין ומזוכיסטים). ישנם כאלו שנכנסים שוב ושוב לסיטואציות המציבות קשיים מתוך יצר של הרס עצמי (שלא במודע), ויש שבוחרים להימנע ככל יכולתם מקושי כלשהו (קיצוניות הפוכה ולא מומלצת במיוחד).
 כמו כן, יש הבדל בין התמודדות עם קושי זמני (משבר או

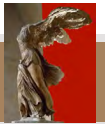
אירוע) לקושי מתמשך (למשל חייל בשירות קרבי במקום מסוכן או קשה, או מי שעובר שיקום לאחר תאונה או אירוע), לבין מי שמתמודדים עם קושי כל חייהם (נכים, בעלי צרכים מיוחדים ומשפחותיהם).

בכל המגוון הגדול הזה של קשיים, הפקטור הגדול ביותר הוא אופן ההתמודדות עימם. ישנם אנשים המסוגלים להתמודד עם כל סוג של קושי שיגיע לפתחם, וישנם אלו שהקושי הקטן ביותר "ישבור" אותם.

אולי המסקנה המתבקשת הנובעת מכל זאת, היא שאל לנו לשפוט את הקושי או את אופן ההתמודדות של אדם אחר עמו. בד"כ רב הנסתר על הגלוי, ומה שאנו מחשיבים כ"קושי קטן" עשוי להיות למעשה קושי גדול, או קושי שאדם אחר חווה כגדול, לפעמים ניתן לעזור לאדם אחר החווה קושי ולפעמים לא ניתן. לפעמים העזרה מתקבלת יפה ולפעמים לא. אבל תמיד רצוי "לתת כבוד" לתחושת הקושי של אדם אחר, כיוון שאיננו יודעים הרבה על מה שהוא עבר ועובר.

שבת של אמפתיה מוצלחת לכונן!

טיפת מיתולוגיה / אהוד דור

לט"ו בשבט

עַר אֶצִיל - הַדְפָּנָה

דפנה הייתה נימפה יפת תואר ויפת מראה. יופייה שבה את ליבו של אֶפּוֹלוֹ אל-השמש, אך היא סירבה בתוקף לחיזוריו ואפולו הלהוט פתח במרדף אחריה. אביה אל-הנהר, חש להצילה והפך אותה לעץ הדפנה הוא העַר האֶצִיל.

עַץ הַמּוֹר - הַסְּמִירָנָה

סְמִירָנָה בתו היפה של מלך קפריסין, התאהבה נואשות באביה. המשרתת הזקנה, שסמירנה שפכה את ליבה בפניה, דאגה להשקות ביין את המלך מדי לילה, וכך נסללה דרכה של בתו אל יצועו. כשהתגלה הדבר למלך, שלף את חרבו בזעף ואץ רץ אחרי סמירנה שנמלטה ממנו. האלים חשו לעזרתה והפכוה לעץ הסמירנה - הוא עץ המור.

הַקֶּנָה

פאן אל-הרועים, התאהב בנימפה **סִרִינֶקס** אך זו לא נענתה לו ופנתה לאלים שיחלצוה ממנו, ואלה הפכוה לצמח הַקֶּנָה. פאן, בצערו, חתך את הקנים לחלקים באורכים שונים ויצר מהם את "חליל פאן" המוכר לנו.

שבת שלום (עם רון בלב ואת ביד...)

אהוד דור

אנטוניו דל פאולו, אפולו ודפנה, 1625

תועי מדבר בהר סיני (פרשות "בשלח" ו"יתרו")

זהו. הצלחנו סוף סוף (כן, אנחנו - בני ישראל) להמאס את עצמנו על פרעה, והוא משלח אותנו ממצרים. **משלח** - לא סתם שולח. ובשפת ימינו - משגר, מעלה על טיל. ואנו - עבדים שזה אתה השתחררנו מעולו של העריץ - איך נממש את החופש

שנפל עלינו פתאום? האם אנו כבר מוכנים (בעיקר במובן המנטלי) להיכנס לארץ

הבחירה? האם תקופת העבדות במצרים מספקת? כנראה שלא, כי אחרת המסע לארץ היה קצר וללא אירועים מיוחדים. מיד בתחילת הפרשה מגלים לנו כי "וַיְהִי, בְּשִׁלַח פְּרַעֲהָ אֶת הָעָם, וְלֹא נָחַם אֱלֹהִים דְּרֹךְ אֲרָץ פְּלִשְׁתִּים, כִּי קָרוֹב הוּא: כִּי אָמַר אֱלֹהִים, פֶּן יִנָּחַם הָעָם בְּרֵאֲתָם מִלְחָמָה-- וְשָׁבוּ מִצְרָיִמָה." (שמות י"ג ז'). וגם "וַחֲזַקְתִּי אֶת לֵב פְּרַעֲהָ, וַרְדֵּף אַחֲרֵיהֶם..." (שמות י"ד ד'). כלומר, רק מהפסוקים הראשונים הקורא מבין שיציאת מצרים זה לא מלחמת ששת הימים, לא "זבנג וגמרנו", ובנוסף ההתמודדות לא תהיה רק עם איתני הטבע המדבריים אלא גם עם צבא פרעה, שדוהר אחרי העבדים המשחררים להחזיר אותם אל כור מחצבתם (במחצבות...).

למרות שתכנה של הפרשה מתמצה בראשיתה, ראוי לקרוא אותה. מעשה קריעת ים סוף הוא סיפור מכונן במנטליות היהודית. בני ישראל במצוקה כשהפרשים המצריים נושפים בעורפם. מה עושים? מקטרים ומתלוננים: "הַמִּבְלִי אֵין קִבְרִים בְּמִצְרַיִם, לְקַחְתָּנוּ לְמוֹת בְּמִדְבָּר..." (שמות י"ד ו'). ההנהגה (משה ואהרן אחיו) מרגיעה - "אַל תִּירָאוּ-- הֲתִיַּצְבוּ וְיָרְאוּ אֶת יְשׁוּעַת ה' " (שמות י"ד ג'). תחילת תרבות ה"סמוך" - תראו, יהיה בסדר. זאת ועוד, אתם, שהופכים אוטוטו לעם, לא צריכים להילחם - "ה' יִלָּחֶם לָכֶם; וְאַתֶּם, תִּתְחַרְשׁוּן" (שמות י"ד ד'). הנה, הגענו למקורותיה של ההשתמטות על-רקע דתי: חכו יהודים בשקט, ה' יילחם עבורנו. ה' יושיע. **בעזרת השם.**

ואחרי שהאל הגדול והגיבור ניצח, מחברים שיר הודיה עבורו - שירת הים - "שִׁירוּ לַה' כִּי גָאֹה גָאָה, סוֹס וְרִכְבּוֹ רָמָה בְּיָם" (שמות ט"ו כ"א) - היא קטע מקראי מרשים ומשלהב שרובינו משננים אותו כמעט בעל פה, והוא הוסיף להעמקת השנאה והניכור בינינו ובין מצרים. אחרי קטע כזה מישהו מתפלל שלא משתגעים עלינו שם?

המסע במדבר קשה ומתיש. ראשית, שדאות והישרדות.

מלקטים מן וצדים שליו. ארוחה לא משהו, אבל במדבר אוכלים מה שיש. ובכלל, לפעמים קשה בחיים אז צריך לדעת להסתפק במועט ולהפסיק לקטר על סיר הבשר ממצרים. זה לא מקדם אותנו בכלום. מצרים וסירי הבשר שייכים להיסטוריה. לנו במדבר יש עוד מלחמות חורמה לנהל. ואכן במלחמה נגד העמלקים ברפידים היה כבר צורך להילחם ממש: "וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל יְהוָה בְּחַר לָנוּ אַנְשִׁים, וְצֵא הַלָּחִם בְּעַמְלֵק" (שמות י"ז ט). זוהי מלחמה קשה ועקובה מדם. בזמנים ההם עדיין לא הוצבו סטנדרטים של גילוי נאות ותחקירים צבאיים, והמקרא לא מספר לנו על חללים מכוחותינו, אלא על גבורת ישראל בלבד: "וַיִּתְחַלֵּשׂ יְהוָה אֶת עַמְלֵק וְאֶת עֲמֹוֹ, לְפִי חָרַב" (שמות י"ז ג').

משה, המצביא, הוא גם שופט. בהפוגות בין הקרבות באים אליו לדון מהבוקר עד הערב. נביא ומצביא, אבל את יסודות הניהול לא כל כך מכיר. מזל שחותנו יתרו בא לבקר אותו ונדהם מחוסר היעילות שלו: "מָה הַדָּבָר הַזֶּה אֲשֶׁר אַתָּה עוֹשֶׂה לָעָם -- מִדּוֹעַ אַתָּה יוֹשֵׁב לְבִדְדָה, וְכָל הָעָם נֹצֵב עֲלֶיךָ מִן בִּקְרַעַד עָרַב" (שמות י"ח ו'). וכך מנחה יתרו את משה למנות לו שרי אלפים, שרי מאות, שרי חמישים ושני עשרות. כלומר, בונה לו היררכיה ארגונית ומלמד אותו להאציל סמכויות. אולי יהיה למשה מעט זמן לבלות עם ציפורה אשתו ושני בניו, שאותם לא ראה זמן רב.

נשאלת השאלה - במה זכה יתרו המדייני, שהתורה תכבד אותו בקריאת פרשה על שמו? אולי בזכות זה שיתרו היה הראשון שיעל את מערכת בתי המשפט? היכן ימצא יתרו בן ימינו שיעשה סדר וניקיון במערכת המשפט המקרטעת שלנו? ועכשיו, בני ישראל חונים מול הר סיני, שלושה חודשים אחרי יציאתם ממצרים. הגיע רגע שיא בחיי האומה שזה עתה נולדה - קבלת עשרת הדיברות. זהו מדריך קצר וממצה ליהודי החדש איך מתנהגים עם אלוהים ועם בני האדם. התנ"ך שם את הדגש על חמשת הדיברות הראשונות: האמונה השלמה באל יחיד, מצוות השבת וכיבוד ההורים. חמשת הדיברות האחרונות ניתנות בקצרה. כיום, הררי תילים של פסקי דין נכתבים על הפרת דיברות אלה, המהוות בסיס לקיום חברה מוסרית שבה כל אזרח נזהר בזכויותיו של זולתו.

להתבונן בשחיתות שאוחזת במנהיגינו ובמוסדות השלטון:

"לא תרצח, לא תנאף; לא תגנב, לא תענה ברעך עד שקר" (שמות כ"ב).

כל כך פשוט וברור (בעצם "לא תחמוד" מאד לא פשוט...). ואנו, עם הסגולה, אור לגויים, שוב ושוב נכשלים בקיום הדיברות האלה, הברורות מאליהן לכל אחד מאתנו. אולי, לתיקון, נחזור למדבר, ניטהר מול הר סיני, נראה את הקולות ונפנים מחדש את עשרת הדיברות. בשלב ראשון נסתפק בחמש האחרונות...

שבת שלום!

חברים המעוניינים לפרסם במדור זה שיר פרי עטם, אנא שלחו למערכת "בשער":
bashaar.hazorea@gmail.com
 או הניחו בתא הדואר של אילת ראטס.
 ניתן גם לפרסם בעילום שם.

תפילת האילן - המנון שמורות הטבע של מוזמביק
 תרגם דידי מנוסי

אני המסיק בקרה את ביתך
 ואני אבוקה בלילות חשכה
 ואני הוא הצל ביום קיץ לוהט
 ואני המשען לשיש הצועד.
 ואני המניב את הפרי המבחר
 למען תרוה את גרונך הנחר
 ובצאתך לפרנס משפחה מחכה
 אני חיץ וקשת ואני החכה.
 פי אני הקורה שהקימה בקתה
 ואני השלחן ואני המטה
 ואני הסף ואני המשקוף
 ואני הידית שהפכה למנוף
 ואני הגלגל ואני הקרון
 ואני הארון למסע אחרון.
 משום פה, אדוני העובר והשב,
 אל תפגע בי לשוא,
 אל תפגע בי לשוא!!!

השיר מובא בשם רן סולומון וצוות הנוי.

סוף פסוק

יִּוֹכַל שִׁיחַ הַשָּׂדֶה, כָּל הָאֵילָנוֹת כָּאֵלוֹ
 מְשִׁיחִין אֵלוֹ עִם אֵלוֹ. כָּל הָאֵילָנוֹת
 כָּאֵלוֹ מְשִׁיחִין עִם הַבְּרִיּוֹת
 בְּרֵאשִׁית רְבֵה י"ג ב'

לוח מודעות

מזל טוב

לעופר נוימרק וענת
 לנישואיהם
 למחנם ולנה וכל בני המשפחה
 זר ברכות

מזל טוב

לאפרים טיקטין
 לרגל יום הולדת 80!
 מאחלים לך
 בריאות ונחת לרוב

מזל טוב

לחזל צפדיה
 לרגל יום הולדת 80!
 מאחלים לך
 בריאות ונחת לרוב

מזל טוב

לאלברטו בירמן
 לרגל יום הולדת 90!
 מאחלים לך
 בריאות ונחת לרוב

אנו מזמינים את כולם לחגיגת נטיעות בשבת -

26.1.19 | שעה 10:30

נפגש במגרש החנייה ליד ארזי וחני וולף. צוות הנוי ושותפים

מזל טוב

לנועה ורן סולומון בהולדת הבן,
 אח לתמר וגפן
 שפע ברכות גם לסבים אילת ואלי,
 לסבתא רבתא תמימה ולכל המשפחה המורחבת

הודעה מהמארג

נשמח לקבל מחברים חומרים לפרסום ב"בשער" בכל התחומים.

אנא העבירו חומרים לגיליון הבא לא יאוחר מה-1/2/19,
 לאימייל: bashaar.hazorea@gmail.com, תודה מראש ☺

10 שאלות ותשובות עם ברברה חזן

גיל: 62

מצב משפחתי: גרושה מאיתן, אם ל-2 בנות - שלי ורמית, ולבן - עוז.
בזוגיות מזה 20 שנה עם דני ארז.

מקצוע: אחראית מזה 3 שנים ליצוא במפעל "ביוגל" בגלעד. לפני כן במשך 25 שנה בתחום היבוא בפלסטופיל.

1 זכרון מעניין מהילדות?

יש לי זכרון מתמשך לאורך ימי הילדות שקשור לימי שבת, ראשון וכל חג בבית המשפחה שלי בדרום אפריקה. היינו מתכנסים - כל המשפחה המורחבת והרב-דורית, יחד עם חברים שלי ושל ארבעת האחים שלי, בתוספת של 3 נשים שקראתי להן "דודות". רק בהגיעי לגיל 12 הבנתי שהן לא מהמשפחה אלא "מאומצות", ושאבא דואג כל פעם להביא אותן ולהחזירן בסוף האירוע. הייתה זו כל פעם מחדש חוויה חברתית, המשלבת ארוחה יחד עם בילוי בבריכה הפרטית שלנו. משהו נוסף - על אף שאני כבר מעל 40 שנה בארץ, אין לי עבר בישראל כמו שיש לצברים. אין לי מכירים ופגישות מקריות עם אנשים מהשכונה, מבית-הספר או מהצבא (גם המבטא הדרום אפריקאי שלי לא חולף וממשיך להעיד על שורשיי), כך שתמיד ארגיש עדיין קצת כמו עולה חדשה, ולכן זכרונות ילדותי חשובים לי מאוד. במסגרת זו - חשוב לי לציין שהעליה ארצה הייתה אחת ההחלטות החשובות והחכמות שלי.

2 מה הדבר האחרון שחיפשת ב"גוגל"?

אני נמצאת ב"גוגל" כל יום, כל היום, והוא משמש עבורי ככלי מעולה לחיפוש של דברים רבים. דוגמה מהזמן האחרון: "איך לגדל פטרוזיליה" - נדרשתי לזה לאחר שקיבלתי במתנה עציץ של פטרוזיליה. או: "המרה של מידת משקל מ-ounces£ לגרמים".

3 מהו התחביב הכי משמעותי שלך כיום?

1. **ריצה והליכה:** התחביב המשמעותי ביותר עבורי הוא הליכות וריצות. מקדישה לזה בערך 5 ימים בשבוע, כאשר משלבת ריצה והליכה לאורך של עד 5 ק"מ. זה מסדר לי את הראש ואני חוזרת בן אדם יותר נורמאלי ממה שיצאתי ויותר רגועה ובריאה בנפשי.
2. **הרכבת פאזלים:** כבר כמה שנים מונח על השולחן במרכז הסלון שלנו פאזל בתהליך של הרכבה [בשעת הראיון - פאזל עם 1200 חלקים]. גם דני ואנשים שמזדמנים סתם כך לביתי, נהנים לעזור. הישיבה מול הפאזל הפכה למשהו חברתי נפלא. (לפעמים הפאזל על הרצפה ומסתבר שהרובוט אוהב לאכול את חלקי הפאזל הלא מחוברים! אין דאגה - אני תמיד מוצאת את החלקים).

4 מהו החטא הקטן שלך ("גילטי-פלזר")?

לא מוצאת משהו מדויק. צריכה עוד לחשוב על כך. אולי קניית נעליים...

5 אם היו נותנים לך שעה - היכן בעולם היית רוצה להיות?

אתה לא תאמין לי... הכי הייתי רוצה להיות, ולו לשעה אחת, בגן-עדן. להגיע לשם כדי לדבר עם הוריי ואחי ג'וני. בריצה, כאשר הראש שלי מתרוקן ממחשבות יום-יומיות, אני המון איתם.

6 מהו הפיספוס שלך?

הפיספוס שלי קשור למקצוע בו בחרתי בעבר. הלכתי ללמוד משפטים אבל לא עבדתי בזה אפילו יום אחד. חבל שלא למדתי משהו בתחום העיצוב, שהרבה יותר מתחבר אליי. למעשה, רק כאשר פיתחתי יזמות של סידור בתים ראיתי עד כמה תחום זה מדבר אליי, ועד כמה אני נהנית לעסוק בו. גם כיום, על אף שעובדת ב"ביוגל", לא וויתרתי לגמרי על תחום זה.

7 משהו שאת שואפת להגשים בעתיד?

שקט ושלוה והמון רצון למצוא מקום בו אוכל להיות עם אלו שמזלם לא שפר עליהם בחיים. מקווה שתהיה לי היכולת למצוא את מקומי במסגרת של עזרה לאנשים שזקוקים לכך.

8 ספרי משהו שלא יודעים עליך.

משה דיין ביקר בביתנו. לא פעם ארחנו אצלנו אנשים מהארץ, שקיימו אצלנו חוגי בית במטרה לגייס כספים לטובת ישראל. היינו בית ציוני ואני התחנכתי בתנועת "הבונים", מה שהביא בהמשך גם לעלייתי ארצה. באותו ביקור של משה דיין, הייתי עוד צעירה ולא שותפתי בפגישה, אך ישבתי ביחד עם אחי על המדרגות שעולות לקומה השנייה, והקשבנו לשיחה בסוג של "הצצה" לעולם המבוגרים. זכור לי במיוחד שכאשר דיין נכנס לביתנו יחד עם בת זוגו, אימא שלי אמרה לו: "ברוך הבא לביתנו. איזה אישה יפה יש לך". תשובתו של משה דיין הייתה: "זאת לא אישתי"...

ומשהו לגמרי אחר, סוג של אנקדוטה על הגירושים של איתן ושלי. עד היום כאשר שואלים אותי מדוע התגרשנו התשובה היא: "איתן התחתן איתי כי חשב שאני אמריקאית ויהיה לו דרכון אמריקאי... ואני התחתנתי איתו כי חשבתי שהוא בעל החווה הזאת שנקראת קבוץ הזורע..."

9 תכונה אחת בך שהיית שמחה להיפרד ממנה.

חוסר סבלנות לאנשים. מהתכונה הזאת גם דני היה שמח שאפרד, ולא פעם הוא אומר לי: "מה קרה? הפתיל הקצר נעשה יותר קצר...". אני ערה לחוסר הסבלנות ומשתדלת למתן את התגובות שלי וכאשר נמצאת במצב שקשה לי עם הסובבים אותי אני מעדיפה לזוז הצידה.

10 משהו שמרגיז אותך ומשהו שאת אוהבת בהזרוע?

שני דברים מרגיזים אותי: (1) המצב שבו מניחים שאם מישהו היה טוב בתפקיד כלשהו הוא יהיה טוב גם בתפקיד הבא. לצערי, לא תמיד זה כך. (2) חברים שנותנים לכלבים שלהם לעשות את הצרכים בכל מקום...

אוהבת, יותר נכון - מעריכה: הגעתי להזרוע די במקרה. לא באתי מתוך אידיאולוגיה. עם זאת, עם השנים, למדתי להעריך את החיים בהזרוע. אני מעריכה במיוחד את העשייה והתרומה של חברים רבים - לא פעם תרומה בדברים הקטנים היום-יומיים, שמעידה על הקרבה והחום שקיימים בין האנשים שמקיפים אותי במקום בו בחרתי לחיות.

תודה לברברה על גילוי הלב והנכונות לחשוף מעט מעצמה לכולנו

להתראות בעיתון הבא עם "גיבור" או "גיבורה" נוספים שמוכנים לחשוף בפנינו מעט מרחשי, הרהורי וסודות ליבם. ובינתיים, תחשבו מה אתם הייתם עונים.

ראיין: דני נהב